

Lägesrapport 2026:

Hur stark är Sveriges livsmedelsberedskap?

En uppföljning av Livsmedelsföretagens beredskapsrapport Recept för resiliens.

MAJ 2026

Tio åtgärder för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap

Vad har gjorts och vad måste vi prioritera nu?

Livsmedelsförsörjningen är en central del av Sveriges civila och militära försvar. Utan fungerande produktion och distribution av mat och dryck – och utan öppna handelsvägar – stannar samhället och vår försvarsförmåga decimeras. Enligt en Demoskop-undersökning som vi genomförde våren 2025 anser 98 procent av svenska folket att det är viktigt eller mycket viktigt att Sverige har en robust livsmedelsproduktion som kan förse befolkningen med mat i kris och krig. Men bara 1 av 6 svenskar tycker att politikerna tar frågan om Sveriges livsmedelsberedskap på allvar.

Hoten mot vår trygghet och frihet är fler och större än någonsin. Sverige satsar målmedvetet på att bygga upp det militära försvaret, och det är mycket positivt. Men samma politiska beslutsamhet måste tillämpas på vår försörjningsförmåga. Har vi inte mat och dryck kvittar det hur många kanoner, korvetter och kulsprutor vi har. Totalförsvaret är inte totalt utan en robust livsmedelsproduktion och en stark livsmedelsberedskap i grunden.

I början av 2025 presenterade vi rapporten Recept för resiliens, där vi förklarade hur svenska livsmedelsproducenter såg till att sommartorkan 2018, Covid 19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina inte ledde till någon brist på mat och dryck. Rapporten, som byggde på intervjuer med svenska livsmedelsföretag, myndigheter och både nationella och internationella experter, visade att en robust och effektiv livsmedelsförsörjning bygger på tre övergripande mål: Ökad produktion av mat och

dryck i Sverige, en tydlig rollfördelning mellan myndigheter och näringsliv, samt säkrad tillgång till el, vatten, drivmedel och fungerande transporter. För att uppnå dessa mål – och för att stärka den svenska livsmedelsberedskapen – gav vi tio konkreta förslag till politiken.

Vi överlämnade Recept för resiliens till regeringen i mars 2025. Vad har hänt sedan dess? Har produktionen av svensk mat och dryck ökat? Har vår livsmedelsberedskap blivit starkare? Är vi bättre rustade inför kommande kriser och i värsta fall krig?

I den här rapporten följer vi upp Recept för resiliens och bedömer nuläget, mål för mål och förslag för förslag. I vår bedömning använder vi oss av skalan Grön (på god väg), Gul (påbörjad) och Röd (ej påbörjad):

På god väg

Påbörjad

Ej påbörjad

Det senaste året har det utan tvekan hänt en hel del och många viktiga steg har tagits. Men som vi konstaterar i vår uppföljning så återstår det mesta att göra, och på vissa områden är behovet av insatser brådskande.

Vår omvärld förändras i en halsbrytande hastighet. Iran-kriget är bara ett av flera exempel på hur svåröversäglig dagens geopolitik är, och på hur beroende svensk livsmedelsproduktion är av händelser tusentals kilometer bort. Vi kommer att möta nya sorters hot och utmaningar förr snarare än senare. Därför kommer arbetet med att stärka den svenska livsmedelsberedskapen aldrig att bli helt klart. Men genomför vi rätt åtgärder nu så har vi en god grund att stå på när vi ska hantera kommande kriser och i värsta fall krig.

Läs rapporten
Recept för resiliens på
livsmedelsforetagen.se

1.

Sätt främjandeuppdraget i första rummet hos myndigheterna

2.

Gör ökad livsmedelsexport till en nationell prioritet

3.

Öka offentliga satsningar på kompetensförsörjning och FOI

4.

Affärsmässiga avtal för stärkt livsmedelsberedskap

5.

Strategiska omsättningslager av kritiska insatsvaror

6.

Uttalat ansvar och mandat för krisberedskap och -hantering

7.

Accelerera processerna för riksintresse-klassning

8.

Prioritera livsmedelsindustrins tillgång till el, drivmedel och vatten

9.

Förstärkta investeringar i nödvändig transportinfrastruktur

10.

Förstärk och bygg ut handelsvägarna inom EU och Norden

Mål 1: Ökad produktion av mat och dryck i Sverige

En robust livsmedelsberedskap förutsätter en stark inhemsk livsmedelsproduktion med en hållbar lönsamhetsnivå. Där är vi inte idag. Produktionen är för låg och lönsamheten för svag – något som gör Sverige sårbart vid kriser där internationella leverantörskedjor riskerar att försvagas eller brytas. Den låga lönsamheten inom stora delar av livsmedelsindustrin är ett av de mest akuta hoten mot Sveriges livsmedelsberedskap. Företag som inte är lönsamma går i konkurs, och företag som går i konkurs producerar ingen mat. Betydelsen av lönsamhet kan inte överskattas.

De senaste årens inflation och rekordstora kostnadsökningar – i kombination med kraftigt minskad köpkraft – har slagit väldigt hårt mot svenska livsmedelsproducenter. Många företag, i synnerhet små och medelstora, har tvingats prioritera överlevnad och har därför saknat resurser för nödvändiga investeringar i beredskap, konkurrenskraft och kompetensförsörjning. För att vända denna utveckling krävs kraftfulla insatser från såväl företagen själva som från myndigheter och politiken.

Historia och forskning är tydlig: en ökad livsmedelsproduktion måste ytterst vila på marknadens villkor – inte på planekonomi eller på statliga marknadsingrepp. En ökad efterfrågan på svensk mat och dryck behöver skapas på marknadsekonomisk väg, både i Sverige och på våra exportmarknader. Något som är fullt möjligt, men kräver långsiktiga och omfattande satsningar från både regering och företag.

”Ökad export är avgörande för ökad svensk livsmedelsproduktion och livsmedelsberedskap. Målet är att Sveriges livsmedelsexport ska växa kraftigt, det innebär att vi både stärker och tar marknadsandelar på våra viktigaste närmarknader i Europa, som redan står för merparten av exporten, och samtidigt accelererar satsningarna på köpstarka tillväxtmarknader där är volymerna ännu är små, men potentialen är betydande.”

Peter Kullgren, landsbygdsminister

Påbörjad

Åtgärdsförslag 1: Sätt främjandeuppdraget i första rummet hos myndigheterna

Vi efterlyser en förskjutning av myndigheternas grundinställning – från kontroll till främjande. Detta med uttalat syfte att göra det enklare och billigare att producera livsmedel i Sverige. Något som i förlängningen kan bidra till en stabilare prisutveckling och ökad försäljning, vilket i sin tur ökar produktionen och stärker svensk livsmedelsberedskap.

Myndigheterna har tagit tydliga steg mot ett mer främjande arbetssätt. Vi ser särskilt positivt på att Livsmedelsverket fått i uppdrag att säkerställa att myndigheten har förmåga att agera proaktivt och handlingskraftigt i hanteringen av såväl fredstida kriser som vid krig och krigsfara samt myndighetens sätt att ta sig an uppdraget.

Betydande praktiska hinder kvarstår dock i företagets vardag. Det kontinuerliga inflödet av nya EU-direktiv gör det mer komplicerat att följa gällande regelverk. Och särskilt olyckligt har det varit i de fall företag påbörjat implementering av nya krav som sedan delvis rullas tillbaka, med onödiga kostnader och minskad konkurrenskraft till följd. Implementeringen av EUDR är ett exempel där EU:s beslut att skjuta på regelverket medför kostsamma konsekvenser för de företag som har investerat för att vara klara i tid.

Även på nationell nivå kan vi se hur politiska beslut och regleringar, såsom höjda elnätsavgifter och ökade förpacknings- och nedskräpningsavgifter, gjort det mer kostsamt och krångligt att producera livsmedel i Sverige. Olyckligt nog riskerar även vissa beredskapshöjande åtgärder, till exempel Myndigheten för civilt försvars implementering av EU:s cybersäkerhetsdirektiv NIS2, att helt i onödan öka företagets kostnader med miljonbelopp.

Prioriteringar

- Fortsatt fokus på minskad byråkrati för en ökad svensk livsmedelsproduktion**
 Sverige behöver fortsatt en tydlig och bestående kulturförändring där myndigheter och företag arbetar gemensamt för en ökad svensk livsmedelsproduktion. Något som kommer att kräva ett långsiktigt perspektiv på de satsningar som genomförs, för att säkerställa att de regleringar som implementeras får önskade effekter som tydligt överväger eventuell ökad byråkrati för företagen. Två konkreta exempel på åtgärder med potential att stärka svensk konkurrenskraft är snabbare tillståndsprocesser och proportionella avgifter för förpacknings- och avfallshantering.
- Väl avvägda EU-regelverk – med fokus på förenkling vid svensk implementering**
 På EU-nivå krävs väl avvägda regelverk som skapar stabila förutsättningar för företagen att kunna planera sin verksamhet och som möjliggör innovation. Därtill behöver svenskt fokus ligga på pragmatisk och proportionerlig tolkning och tillämpning av EU-regler som bidrar till ökad konkurrenskraft, inte överimplementering.

”Under 2025 har vi sett en ökad mjölkinvägning och ökning av antalet mjölkkor i Sverige. Det vi ser nu är början på en uppväxling av svensk livsmedelsproduktion som kommer att skapa bättre förutsättningar för svensk och europeisk livsmedelsberedskap. För att möjliggöra det måste också politiken skapa långsiktiga och tydliga förutsättningar för både primärproduktion och förädlingsled.”

Helena Markstedt, ansvarig för samhällsrelationer, Arla Foods Sverige

Påbörjad

Åtgärdsförslag 2: Gör ökad livsmedelsexport till en nationell prioritet

Sverige är en liten och hårt konkurrensutsatt marknad. För många livsmedelsproducenter är det svårt att växa och nå långsiktig lönsamhet enbart på hemmamarknaden. Samtidigt finns en betydande potential i att öka exporten inom kategorier där vi är världsledande. En ökad export är den snabbaste vägen till ökad produktion i Sverige – en produktion som vid kris kan användas för att möta inhemska behov.

Att etablera sig på nya marknader är svårt och kostsamt, och kräver därför både företagsekonomisk långsiktighet och statlig support i nivå med våra konkurrentländer. I dag satsar Sverige avsevärt mindre på livsmedelsexport än jämförbara länder som Danmark, Irland och Nederländerna. En konkurrensnackdel för svenska företag som gör att vi tappar potentiella exportintäkter och arbetstillfällen.

”Vi ser tydliga möjligheter för Sverige att exportera betydligt mer livsmedel till både Sydkorea och Japan, där Sverige idag har relativt låga marknadsandelar samtidigt som marknaderna bedöms ha stor potential. Det gäller inte minst högförädlade livsmedel och olika former av proteiner, både konventionella proteiner som kött och gröna, extraherade proteiner. Sverige har ett starkt erbjudande och vi ser att efterfrågan växer på högkvalitativa, säkra, innovativa och hållbara livsmedel, och där har svenska företag goda förutsättningar att konkurrera.”

Mattias Dec, lantbruksråd i Sydkorea och Japan

Livsmedelsexport har fått en tydligare politisk prioritet. Det märks inte minst i den nya livsmedelsstrategin, Livsmedelsstrategin 2.0, där fokus på export och möjligheterna för svenska livsmedelsföretag att växa internationellt har stärkts, bland annat genom fler delegationsresor och dedikerade lantbruksråd på marknader med extra potential.

Sverige har även varit en tydligt positiv röst för förhandlingar och handelsavtal med bland andra Kina, Mercosur och Indien. Avtal med stor potential att skapa nya affärsmöjligheter för svenska företag.

Prioriteringar

- Satsningar på livsmedelsexport i nivå med konkurrentländer**
 Svenska satsningar på livsmedelsexport behöver som minst komma upp i nivå med våra närmaste konkurrentländers, gärna högre. Investeringar som över tid skulle betala sig mångfaldigt.
- Sverige som drivande röst för frihandel – fler handelsvägar och exportmarknader**
 Sverige bör fortsätta att vara en tydlig och drivande röst för frihandel och att EU snabbt slutför fler avtalsförhandlingar med exempelvis Australien, Filippinerna, Indonesien och Thailand. Svenska livsmedelsföretag behöver tillgång till fler exportmarknader och tillgång till råvaror från hela världen och ju fler handelsvägar och handelsmöjligheter vi har, desto bättre rustade är vi att parera kommande kriser.
- Fler lantbruksråd på marknader med stor potential**
 De nyligen tillsatta lantbruksråden i USA och Sydkorea har varit ett stort lyft för exportfrämjandet. Vi behöver fler lantbruksråd på marknader med stor potential och som kan vara politiskt svåra. Marknader som skulle passa bra är bland annat Indien och MENA-regionen.

Påbörjad

Åtgärdsförslag 3: Öka offentliga satsningar på kompetensförsörjning och FOI

Jämförbara konkurrentländer med stor livsmedelsproduktion, som Irland, Danmark och Nederländerna, har genomfört kraftiga satsningar på både kompetensförsörjning och forskning och innovation. Det är ett framgångsrecept som Sverige behöver ta efter.

Kompetent personal på alla nivåer är en förutsättning för en ökad och hållbar svensk livsmedelsproduktion. Behovet av kvalificerad arbetskraft, såsom processoperatörer, väntas öka kraftigt i takt med ökad automatisering och digitalisering – och svenska kött- och charkföretag är fortsatt helt beroende av utländsk arbetskraft.

Forskning och innovation är ett annat nyckelområde för svensk konkurrenskraft och för att stärka vår beredskap. Det kräver ett modernt innovationssystem med ökade, långsiktiga och samordnade satsningar som utgår från företagets behov.

Den nya reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning för unga och vuxna har förbättrat förutsättningarna för en hållbar kompetensförsörjning. Exempelvis har yrkesvuxutbildning för livsmedelsoperatörer etablerats i Skaraborg, och en lärlingsvuxutbildning för slaktare och styckare är på väg att startas i Uddevalla. Även en nationell yrkesutbildning för livsmedelsoperatörer har startats i Kalmar. Men utan ytterligare satsningar kommer vi att ha långt ifrån tillräcklig kompetens för att ersätta pensionsavgångar, en utmaning som växer i takt med en åldrande befolkning.

Förutsättningarna för innovation och forskning har sett en tydligare förbättring. Framst genom en ökad satsning om en halv miljard kronor via Formas ökade medel för livsmedelsforskning och innovation under perioden 2025–2030, med möjlig förlängning fram till 2035 och vidare.

Prioriteringar

- **Säkerställ nödvändiga yrkesutbildningar**
För att säkerställa tillräcklig kompetens för en ökad svensk livsmedelsproduktion behöver staten och myndigheterna se till att nödvändiga yrkesutbildningar finns. Svensk livsmedelsberedskap kräver att i stort sett samtliga kommuner med industriell livsmedelsproduktion har relevanta utbildningar på gymnasial- och yrkesvuxnivå.
- **Fortsatta satsningar på forskning och innovation**
Långsiktigt behöver vi hålla fast vid de satsningar som nu görs på livsmedelsforskning och -innovation och att vara tydlig mot forskningsfinansiärerna att fokus skall vara stärkt konkurrenskraft och företagsanpassade insatser.

”Efter flera år av små steg framåt och främst diskussioner om livsmedelsstrategi och beredskap befinner vi oss nu i ett brytningsskede. Flera aktörer, vi själva inkluderade, gör betydande investeringar längs hela värdekedjan, med fokus på både hemmamarknaden och export. Det handlar bland annat om satsningar hos Scan och Unibake samt en ny ärtprocessanläggning som tas i drift nästa år. Lönsamheten är fortsatt en utmaning, men dessa gröna skott visar att utvecklingen går i rätt riktning.”

Patrik Myrelid, strategichef, Lantmännen

Mål 2: Tydlig rollfördelning mellan myndigheter och näringsliv

Ett starkt och nära samarbete mellan näringsliv och offentlig sektor är en förutsättning för effektiv krishantering. För att näringslivet ska kunna anpassa sig och lägga resurser där de behövs som mest, och även agera mer koordinerat under kriser, behövs tydliga mandat, relevant information och förutsägbarhet kring roller och ansvar.

En viktig del i detta är att slå fast huruvida livsmedelsindustrin även fortsättningsvis ska betraktas som samhällsviktig och i så fall definiera vad detta innebär. Avsaknaden av en tydlig definition av vad denna samhällsviktighet innebär i praktiken blir särskilt märkbar i frågan om strategisk lagerhållning, som i grunden är ett nationellt intresse som det offentliga behöver ansvara för.

Det är av yttersta vikt att alla relevanta aktörer förstår hur ansvaret för Sveriges livsmedelsberedskap fördelas. I korthet: livsmedelsbranschen producerar och distribuerar livsmedel, medan det offentliga ansvarar för beredskapen. Företagen har ett ansvar att säkerställa sin egen beredskap så långt det är möjligt. Men det övergripande ansvaret för Sveriges livsmedelsberedskap, inklusive finansiering, ligger alltså på det offentliga.

Ej påbörjad

Åtgärdsförslag 4: Affärsmässiga avtal för stärkt livsmedelsberedskap

En stärkt livsmedelsberedskap kräver tydliga och affärsmässiga avtal mellan näringslivet och det offentliga. Frivilliga avtal med utgångspunkt i de behov som det offentliga identifierat, och som tydligt klargör ansvar, roller och ersättningsmodeller i händelse av kris.

Trots att ett sonderande arbete har inletts finns det i dag inga affärsmässiga avtal mellan livsmedelsproducenter och myndigheter. Detta beror på att det har saknats ett formellt regeringsuppdrag och därför inte har avsatts medel i statsbudgeten.

”Vi arbetar löpande med scenarioplanering för att upprätthålla en stark beredskap internt. Oaktat hur god vår egen beredskap är så krävs även fungerande infrastruktur och logistik samt förutsägbara regelverk. Det behöver finnas en dörr in till myndigheter vid kris – och mandat för snabba beslut som redan är definierade i fredstid.”

**Paula Eriksson, kommunikationschef,
The Absolut Group**

I februari 2026 presenterades en lagrådsremiss, Beredskapslager i livsmedelskedjan, om att det i Sverige ska finnas beredskapslager av varor i livsmedelskedjan. Förslaget omfattar dock inte dricksvatten.

Livsmedelsverket har fått i uppdrag att identifiera behov av avtal för att säkerställa försörjning av varor och tjänster som är nödvändiga för livsmedelsförsörjningen och dricksvatten vid framtida kriser och höjd beredskap. Hittills har myndigheten prioriterat dricksvatten, robusthetshöjande åtgärder i primärproduktionen samt pilotinsatser i butiksledet. Dessa insatser är viktiga och bidrar till stärkt beredskap, men har ännu inte inneburit någon praktisk förändring för förädlingsledet.

Prioriteringar

- **Regeringsuppdrag om affärsmässiga avtal för stärkt livsmedelsberedskap**

Regeringen behöver fortfarande gå från ambition till genomförande, något som kräver uppdrag med tillhörande budget till relevanta myndigheter.

Åtgärdsförslag 5: Strategiska omsättningslager av kritiska insatsvaror

Att säkerställa tillgången till nödvändiga insatsvaror i händelse av kris är en nationell angelägenhet. En effektiv väg för att öka lagerhållningen är frivilliga avtal med de aktörer, däribland många livsmedelsföretag, som redan i dag lagerhåller kritiska insatsvaror, såsom drivmedel, spannmål och mineralgödsel.

Kostnaderna för en storskalig nationell strategisk lagerhållning kan inte bäras av näringslivet. Dels är kostnaderna alldeles för stora för företagen att bära själva, dels behöver ineffektivitet och protektionism undvikas. Lagerhållning bör därför finansieras genom att det offentliga bidrar med ekonomisk ersättning eller kreditgarantier till företag som är beredda att investera i extra lager av kritiska insatsvaror, utöver den nivå som bedöms tillräcklig för den egna verksamheten.

Arbetet med att etablera ett strategiskt omsättningslager har inletts. Jordbruksverket genomför en upphandling av spannmålslager i norra Sverige i syfte att säkerställa befolkningens tillgång till trygg och säker mat vid allvarlig kris och ytterst krig.

Avseende dricksvatten har läget förbättrats genom utökade lager av vattenreningskemikalier inom landet, och på kommunal nivå har ett system för att dela på reservdelar etablerats.

För gödsel och växtskydd är tidshorisonten fortfarande kort, då de stora volymerna gör långsiktig lagring svår.

Drivmedel har fortsatt en särställning genom lagstadgade krav på en nationell buffert motsvarande tre månaders normalförbrukning.

Prioriteringar

- **Avtal för strategiska omsättningslager hos företag som redan lagerhåller kritiska insatsvaror**

Regeringen bör upprätta ett system där staten ingår frivilliga avtal för att säkerställa utökade omsättningslager av kritiska insatsvaror hos de företag som redan lagerhåller dessa. Detta bör ske genom att staten ersätter den kapitalbindningskostnad som den ökade lagerhållningen för med sig.

”Kvalitetssäkrat dricksvatten i en livsmedelsproduktion är avgörande för Sveriges livsmedelsberedskap. På Gotland är nu läget akut, och för att vi ska kunna trygga både gotlänningarnas vardag och öns strategiska roll i Sveriges försvar krävs långsiktiga och samordnade insatser. Gotland kan inte ensamt bära ansvaret för att lösa denna kris – nationellt stöd och resurser måste tillföras skyndsamt.

Ett utmärkt tillfälle att pröva Sveriges beredskapsförmåga.”

Thomas Östlund, vd, Protos

Ej påbörjad

Åtgärdsförslag 6: Uttalat ansvar och mandat för krisberedskap och -hantering

Kriser och extraordinära situationer kräver handlingskraft, beslutsförmåga och flexibilitet. Företag finns till för att lösa problem, men för att kunna göra just detta och upprätthålla en god livsmedelsberedskap måste regelverk kunna justeras snabbt.

För detta krävs tydlighet kring hur myndigheter, när läget kräver, har mandat att tillfälligt åsidosätta vissa regler och fatta snabba beslut. Därför är regelamnesti, det vill säga att lätta på regler vid behov, den bästa generella åtgärden att ta till när situationen så kräver – en åtgärd som dessutom kan tjäna som förebild inom andra samhällsviktiga sektorer. Det kräver att strukturer och mandat för undantag och lättnader är bestämda sedan tidigare.

Avgörande för att skapa önskad tydlighet från det offentliga håll är ett tydligt besked kring huruvida livsmedelsindustrin även fortsättningsvis klassas som samhällsviktig, som under covid-19. Om detta fortfarande är fallet, så behöver det offentliga definiera vad detta innebär för företagen i form av rättigheter och skyldigheter i händelse av kris.

Myndigheten för civilt försvar har fått en ny roll med uppdrag att följa utvecklingen och skapa en samlad lägesbild utifrån de sektorsansvariga myndigheternas arbete.

Inom sektorn livsmedel och dricksvatten är ansvar och mandat mellan olika aktörer relativt tydliga, med Livsmedelsverket som ansvarig myndighet. Det räcker dock inte, eftersom det starka beroendet av el, vatten och transporter kräver ett utökat och mer strukturerat samarbete över sektorsgränserna – mellan myndigheter samt mellan det offentliga och näringslivet.

Prioriteringar

- **Upprätta system för regelamnesti**
Ta fram ett system där sektoransvariga myndigheter ges tydliga mandat och förutsättningar att kunna utlysa regelamnesti när och om det behövs, så att de snabbt kan justera och frångå regelverk.
- **Fastslå vilka rättigheter och skyldigheter som kommer med klassning som samhällsviktig**
I samband med Covid-19-pandemin klassades livsmedelssektorn som samhällsviktig. Framåt behöver företagen få besked kring huruvida detta fortfarande gäller och vad det för med sig i termer av rättigheter och skyldigheter i samband med kris.

”Det privatoffentliga samarbetet har tagit tydliga steg framåt och både branschorganisationer och företag är i högre grad involverade idag. Samtidigt kan och bör mer göras, och snabbare. Effektiv och gynnsam privat-offentlig samverkan kräver en gemensam spelplan och samsyn kring spelreglerna, och bygger ytterst på förtroende. Genom att involvera, återkoppla och samarbeta i totalförsvarsplaneringen och den operativa aktörsgemensamma hanteringen kan förtroendet mellan det offentliga och privata, både på ett strukturellt och individuellt plan, stärkas.”

**Johan Sjöberg, säkerhetspolitisk expert,
Svenskt Näringsliv**

Ej påbörjad

Åtgärdsförslag 7: Accelerera processerna för riksintresseklassning

Ett riksintresse är ett område, en plats eller ett enskilt objekt som anses vara så viktigt ur en nationell synvinkel att det är särskilt viktigt att skydda det. För att säkra svensk livsmedelsberedskap bör därför strategiskt kritiska delar av livsmedelskedjan klassificeras som riksintressen – i syfte att skydda viktiga anläggningar.

Processerna för riksintresseklassning är fortsatt komplexa och det saknas tydlig politisk inriktning kring hur olika intressen ska prioriteras framåt.

Kommunernas planmonopol är oförändrat, vilket innebär att de även fortsättningsvis ensammar avgör hur mark och vatten ska användas och bebyggas. Avvägningen mellan lokala behov och nationella intressen är alltså fortfarande olöst. Det märks bland annat i ärenden där enskilda etableringar eller tillstånd får stor lokal påverkan men samtidigt har betydelse för nationell försörjningsberedskap.

Prioriteringar

- **Upprätta forum och beslutsformat för accelererade processer**

Det finns tydliga målkonflikter kring vad som ska betraktas som riksintresse och därför bör skyddas av nationella skäl. Tyvärr finns det inga forum där dessa kan hanteras, eller beslutsformat där andra intressen än de lokala får tillräckligt utrymme. Sådana forum och beslutsformat bör upprättas för att säkerställa att fler strategiskt viktiga delar av livsmedelskedjan kan skyddas som riksintressen.

Mål 3: Säkra tillgången till el, vatten, drivmedel och transporter

Stabil eltillförsel till konkurrenskraftiga priser är en förutsättning för svensk livsmedelsproduktion. Gas krävs för att producera både dricksvatten och många livsmedel. Rent vatten är en avgörande förutsättning för både det svenska lantbruket och den förädlade livsmedelsindustrin. Drivmedel och tillförlitliga transportvägar för distribution möjliggör att råvaror för produktion, liksom den mat och dryck som industrins företag producerar, kan transporteras över landet.

Alla dessa faktorer är grundförutsättningar. Finns de inte på plats stannar svensk livsmedelsproduktion, och därmed Sverige.

Att säkerställa tillgången till energi, vattenförsörjning, drivmedel och nödvändiga transportvägar kräver stora investeringar. Det är kostnader som idag i alldeles för stor utsträckning läggs på företagen. Tillgången till el och vatten, liksom till vägar, järnvägsspår och hamnar som säkerställer en god livsmedelsberedskap, ligger på det offentligas ansvar.

Påbörjad

Åtgärdsförslag 8: Prioritera livsmedelsindustrins tillgång till el, drivmedel och vatten

Statens ansvar för att se till att de mest basala faktorerna för livsmedelsproduktion finns på plats måste reflekteras i att livsmedelsproducerande företag ges prioritet till el, vattenförsörjning och drivmedel i händelse av brist.

För att säkra den kommunala vattenförsörjningen finns ett behov av både fler alternativa vattenkällor, så att företag kan växla till andra lösningar vid behov, och tydliga krisplaner för hur vi agerar och vem som prioriteras om vattentillgången hotas eller kvaliteten försämras.

På energiområdet välkomnar Livsmedelsföretagen ny kärnkraft. Men det är ett långsiktigt projekt, och här och nu måste vi lösa de kapacitetsbrister som uppstår på kort sikt. Det gör vi bäst genom förenklingar och prioriteringar för all fossilfri energiproduktion, för ökad vindkraft och en mer effektiv vattenkraft. Ökad produktion är dock bara en del av problemet. Sverige har en stor infrastrukturell skuld och kapacitetsöverföringen måste förstärkas så att den el som produceras kan distribueras och fördelas effektivt till företagen.

”Vi satsar för ökad produktion och stärkt livsmedelsförsörjning, med investeringar i utveckling och i våra anläggningar över hela landet. Men, tillgång till el, vatten, drivmedel och transporter är avgörande för att svenska livsmedel överhuvudtaget ska kunna produceras och distribueras, i vårt fall svenskt kött från svenska gårdar. Det är grundläggande infrastruktur som ytterst är ett offentligt ansvar, och som måste prioriteras om svensk livsmedelsproduktion ska fungera även när samhället utsätts för påfrestningar.”

Lars Appelqvist, vd, Scan Sverige

Den kalla vintern 2025 har med all tydlighet bekräftat behovet av mer planerbar energi i det svenska elsystemet – inte bara för att upprätthålla dagens produktion, utan också för att möjliggöra en ökad svensk livsmedelsproduktion. Att arbetet med att bygga ut kärnkraften och stärka elproduktionen har inletts är ett viktigt steg. Men, vi behöver fler lösningar här och nu.

I SOU 2024:82, VA-beredskapsutredningens betänkande, föreslås att kommunerna ska ges möjlighet att prioritera ”allmänna angelägna ändamål”, något som inte är möjligt med dagens lagstiftning där hushållen alltid har företräde. En förändring i den riktningen skulle skapa bättre förutsättningar att värna samhällsviktiga verksamheter, såsom livsmedelsproduktion, i händelse av kris.

Tillgången till drivmedel är i dagsläget i huvudsak oförändrad. Det beror bland annat på strukturella utmaningar, där lokala kretslopp inte sprids eller expanderar.

Prioriteringar

- Tydliggör prioriteringsordning vid effektbrist**
 De initiativ som genomförs för ökad elproduktion och effekt till företag och hushåll är nödvändiga. Men livsmedelsindustrins företag vet i dag inte var de befinner sig i prioriteringsordningen vid effektbrist. En tydlig ordning där samhällsviktiga företag ges prioritet bör därför upprättas.
- Ge kommunerna möjlighet att prioritera vattentillgång till livsmedelsproduktion**
 Genomför VA-beredskapsutredningens förslag om att kommunerna ska ges möjlighet att prioritera ”allmänna angelägna ändamål” för vattentjänster.

Påbörjad

Åtgärdsförslag 9: Förstärkta investeringar i nödvändig transportinfrastruktur

Sverige har i dag en omfattande underhållsskuld avseende vår befintliga transportinfrastruktur. En skuld som för med sig störningar och hastighetsnedsättningar på väg- och järnvägssträckor och som skapar utmaningar inom livsmedelskedjan. För det räcker inte att vi kan producera maten – den måste också nå fram.

Pålitliga transporter är givetvis också en förutsättning för att företagen ska få sina råvaror, insatsvaror, förpackningsmaterial och allt annat som krävs för att producera livsmedel.

Därför bör Sverige investera i att stärka underhållet och utveckla transportinfrastrukturen för ökad beredskap. Detta kan, i enlighet med regeringens infrastrukturproposition, genomföras med alternativ finansiering, såsom privat kapital och brukaravgifter, för att på så sätt avlasta statsbudgeten och påskynda nödvändiga infrastrukturåtgärder.

”Det nya livsmedelssverige behöver en långsiktig livsmedelspolitik som ser hela kedjan. Det räcker inte att tala om råvaror eller konsumentpriser var för sig – utan stabil och långsiktig lönsamhet i hela kedjan, från primärproduktion och förädling till distribution och försäljning, uteblir investeringar, beredskap och framtidstro. Därför måste all infrastruktur kring maten och livsmedelskedjan prioriteras högre.”

Ola Larsson, ansvarig för produktionsutveckling och planering, Dafgårds

Under 2025 beslutade regeringen om en nationell plan för transportinfrastrukturen 2026-2037. Planen innehåller satsningar på upprustning och åtgärder för att underhålla statlig infrastruktur samt utveckla statliga vägar, järnvägar, sjöfart och luftfart. Den ekonomiska ramen för planperioden uppgår till 1171 miljarder kronor, ungefär 200 miljarder kronor mer än i den tidigare planen. Myndigheten bedömer att hela underhållsskulden, som i dag är cirka 90 miljarder kronor, kan vara åtgärdad 2050. Detta är en bra början – men Sverige behöver fungerande och pålitlig transportinfrastruktur snabbare än så.

Prioriteringar

- **Prioritera reparation och underhåll**

Svensk transportinfrastruktur är fortsatt mycket eftersatt. För att hantera detta behöver reparation och underhåll av befintlig infrastruktur tydligt prioriteras med ett långsiktigt perspektiv, över flera statsbudgetar och mandatperioder. Ökad kapacitet och bärighet krävs för att industrin ska kunna transportera mer effektivt. Det innebär bättre vägar, längre och tyngre tåg samt smidigare tillståndsprocesser. Samtidigt behövs proaktivt underhåll av hela transportsystemet för att minska störningar och säkra exporten, även vid kris.

- **Lägre transportkostnader**

Transportkostnaderna måste sänkas genom exempelvis lägre banavgifter och stöd till elektrifiering, för att stärka konkurrenskraften och driva klimatomställningen.

Ej påbörjad

Åtgärdsförslag 10: Förstärk och bygg ut handelsvägarna inom EU och Norden

Länderna inom EU och Norden är inte bara våra överlägset viktigaste handelspartners – de är även våra närmaste och mest pålitliga bundsförvanter i kris och krig.

Givet det ständigt ökande hotet från Ryssland – och USA:s omsvängning i relationen till EU och Ukraina – bör Sverige ta initiativ till åtgärder som underlättar och ökar handeln inom EU och Norden. Detta bör inkludera förstärkning och utbyggnad av gränsöverskridande infrastruktur i form av vägar, järnvägsförbindelser, hamnar samt sjö- och flygförbindelser.

Genom att förstärka och utöka handelsvägarna inom EU och Norden underlättar vi handeln samtidigt som vi stärker möjligheterna att bistå varandra i kris och krig. Sverige bör även agera för att stärka och utveckla EU:s inre marknad, motverka protektionistiska tendenser och underlätta för livsmedelsproduktion på EU-nivå.

Investeringarna i fysisk infrastruktur har hittills varit begränsade. Den påbörjade nya förbindelsen mellan Danmark och Tyskland har ännu inte någon motsvarighet på svensk sida.

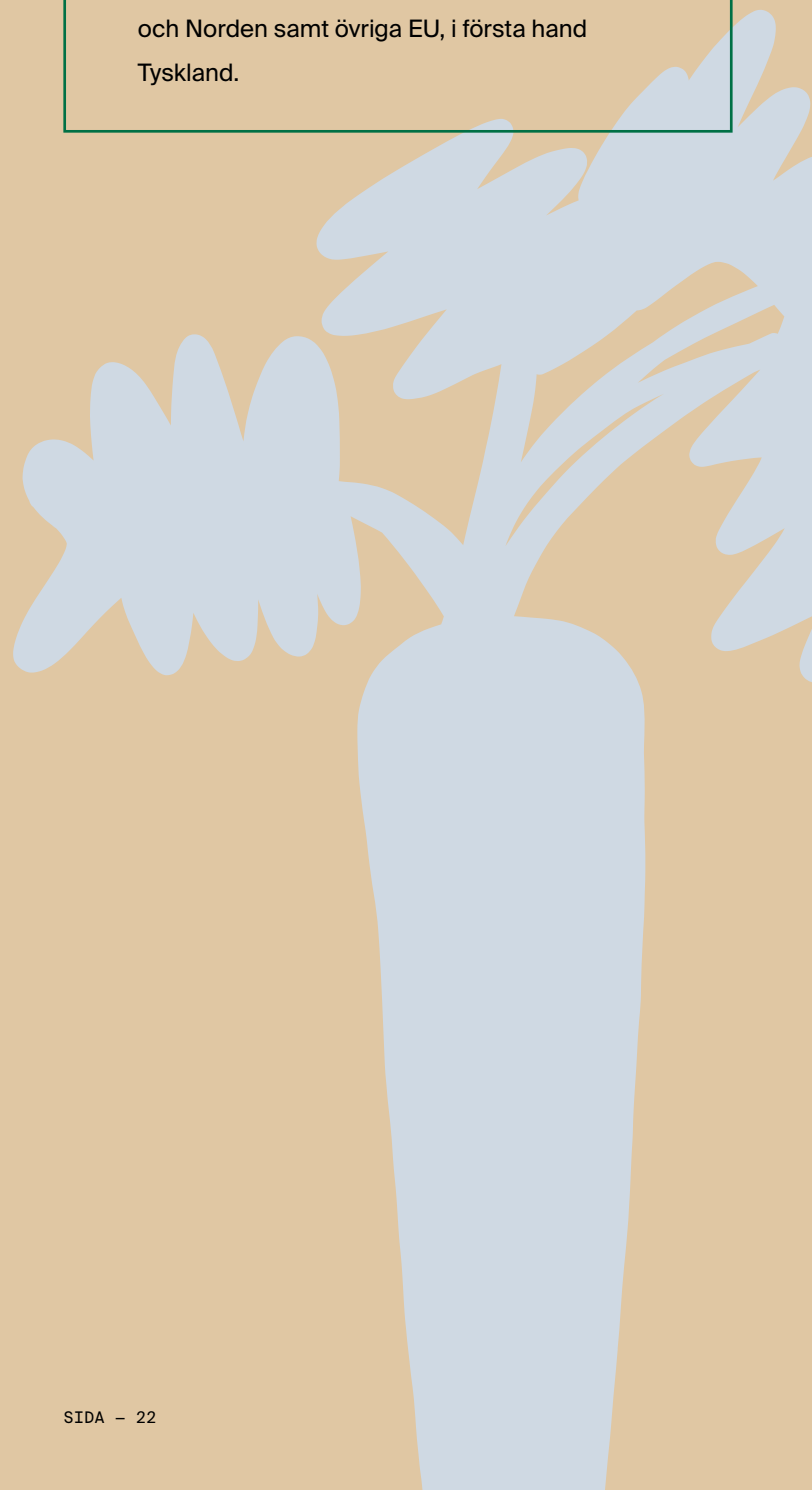
Inom EU sker en viss omsvängning till förmån för ökad konkurrenskraft. Säkerhetspolitiken, energikrisen och de skadade transatlantiska förbindelserna har påverkat EU:s förmåga att fokusera på en utvecklad och fungerande inre marknad.

”Vi har nu för första gången en samlad bild av Sveriges livsmedelsförsörjning. Den visar att produktionskapaciteten i grunden räcker – men att den vilar på tillgång till el, vatten, drivmedel och öppna handelsvägar. Nu är prioriteten att bygga en modern livsmedelsberedskap där företagen är en integrerad del av lösningen.”

**Mats Johansson, chef för livsmedelsförsörjning,
Livsmedelsverket**

Prioriteringar

- **Ökad samverkan för en öppen inre marknad**
I tider av protektionism bör Sverige vara en tydlig röst för frihandel och utveckling inom EU, något som kräver samverkan och tydliga prioriteringar.
- **Förstärkta fysiska handelsvägar inom EU och Norden**
Fler järnvägsspår och fler filer på kritiska vägar är en förutsättning för att undvika stopp vid felpårning eller vägblockeringar mellan Sverige och Norden samt övriga EU, i första hand Tyskland.

METTLER TOLEDO

JOBBENYTTA

Flexlink

FLEXLINK

!
Klimrisk

PATENTED

!
Klimrisk

SAID

Slutord av Björn Hellman

Tiden då vi kunde ta en regelbaserad världsordning och den transatlantiska länken för givna är förbi. Detsamma gäller tillgången på livsmedel. Utvecklingen i vår närregion och i omvärlden innebär att vi inte längre kan vara säkra på att det i en allvarlig kris kommer finnas mat och dryck till alla i Sverige. Men det behöver inte vara så. Vi har allt som krävs för att på allvar stärka Sveriges livsmedelsberedskap och försörjningsförmåga. Vi har kunskapen, vi har företagen och vi har fantastiska förutsättningar för livsmedelsproduktion. De enda ingredienserna som saknas nu är politisk handlingskraft och en insikt om att beredskap kostar.

Under de senaste åren har Sverige tagit många viktiga steg för att stärka livsmedelsberedskapen. Medvetenheten om behovet av en stark försörjningsförmåga är idag betydligt högre bland svenska politiker och myndigheter än för bara några år sedan. Allt detta är bra. Men det ändrar inte det faktum att vi fortfarande är mycket sårbara inom flera kritiska områden, till exempel tillgången till energi, vatten, kvävegödsel och drivmedel samt fungerande transportvägar.

Svensk livsmedelsproduktion står inför flera hot, däribland Ryssland, klimatförändringar, cyberattacker och sjukdomsutbrott. Nyligen har vi sett hur även en geografiskt avlägsen konflikt som Irankriget kan få påtagliga konsekvenser för svensk livsmedelsproduktion. Och det må låta som en mindrefråga i sammanhanget, men även den lågalönsamheten bland svenska livsmedelsproducenter är ett reellt hot mot vår beredskap. En lönsam livsmedelskedja är och förblir grunden för Sveriges förmåga att föda sin befolkning. Företag som går i konkurs producerar ingen mat.

Vår livsmedelsberedskap är bättre idag än för ett antal år sedan. Men vi är fortfarande sårbara. Och utan ökad svensk produktion, tydligare ansvarsfördelning och robusta leveranskedjor riskerar vår sårbarhet att bestå. Inför nästa mandatperiod krävs därför ytterligare politiska beslut och kanske ännu viktigare, kraftigt ökade offentliga budgetanslag för beredskapshöjande åtgärder. Ansvaret för Sveriges beredskap ligger på det offentliga, inte på företagen.

Svenska livsmedelsproducenter såg till att det fanns mat och dryck genom sommartorkan 2018, pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. De står redo att göra sin del även i kommande kriser, och i värsta fall, i krig. Vi hoppas att Recept för resiliens och den här uppföljande rapporten kan vara viktiga bidrag i det kommande arbetet med att stärka Sveriges livsmedelsberedskap och försörjningsförmåga.

BJÖRN HELLMAN,
VD LIVSMEDELSFÖRETAGEN

”Vi har allt som krävs för att på allvar stärka Sveriges livsmedelsberedskap och försörjningsförmåga. Vi har kunskapen, vi har företagen och vi har fantastiska förutsättningar för livsmedelsproduktion.”

Sammanställning av lägesrapport 2026

Status	10 åtgärdsförslag	Priolista
Påbörjad	1: Sätt främjandeuppdraget i första rummet hos myndigheterna	<ul style="list-style-type: none"> Fortsatt fokus på minskad byråkrati för en ökad svensk livsmedelsproduktion Väl avvägda EU-regelverk – med fokus på förenkling vid svensk implementering
Påbörjad	2: Gör ökad livsmedelsexport till en nationell prioritet	<ul style="list-style-type: none"> Satsningar på livsmedelsexport i nivå med konkurrentländer Sverige som drivande röst för frihandel – fler handelsvägar och exportmarknader Fler lantbruksråd på marknader med stor potential
Påbörjad	3: Öka offentliga satsningar på kompetensförsörjning och FOI	<ul style="list-style-type: none"> Säkerställ nödvändiga yrkesutbildningar Fortsatta satsningar på forskning och innovation
Ej påbörjad	4: Affärsmässiga avtal för stärkt livsmedelsberedskap	<ul style="list-style-type: none"> Regeringsuppdrag om affärsmässiga avtal för stärkt livsmedelsberedskap
Påbörjad	5: Strategiska omsättningslager av kritiska insatsvaror	<ul style="list-style-type: none"> Avtal för strategiska omsättningslager hos företag som redan lagerhåller kritiska insatsvaror
Ej påbörjad	6: Uttalat ansvar och mandat för krisberedskap och -hantering	<ul style="list-style-type: none"> Upprätta system för regelamnesti Fastslå vilka rättigheter och skyldigheter som kommer med klassning som samhällsviktig
Ej påbörjad	7: Accelerera processerna för riksintresse-klassning	<ul style="list-style-type: none"> Upprätta forum och beslutsformat för accelererade processer
Påbörjad	8: Prioritera livsmedelsindustrins tillgång till el, drivmedel och vatten	<ul style="list-style-type: none"> Tydliggör prioriteringsordning vid effektbrist Ge kommunerna möjlighet att prioritera vattentillgång till livsmedelsproduktion
Påbörjad	9: Förstärkta investeringar i nödvändig transportinfrastruktur	<ul style="list-style-type: none"> Prioritera reparation och underhåll Lägre transportkostnader
Ej påbörjad	10: Förstärk och bygg ut handelsvägarna inom EU och Norden	<ul style="list-style-type: none"> Ökad samverkan för en öppen inre marknad Förstärkta fysiska handelsvägar inom EU och Norden

Källor och vidare läsning

Sveriges livsmedelsberedskap formas av en rad utredningar och initiativ. Många av dem har direkt bäring på förutsättningarna att producera, förädla och distribuera mat och dryck i Sverige, både i vardag och kris.

Nedan listas de källor som har bidragit till rapportens innehåll och som förväntas påverka utvecklingen av Sveriges livsmedelsstrategi.

- Livsmedelsstrategi 2.0: En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)
- En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50)
- Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap (SOU 2025:68)
- Beredskapslager i livsmedelskedjan (Prop. 2025/26:205)
- Grunder för prioritering och fördelning vid ransonering (Jordbruksverket och Livsmedelsverket)
- Investeringsprogram för livsmedels- och dricksvattenberedskap (Livsmedelsverket)
- Utredning för att stärka livsmedelsproduktionen i norra Sverige (Försvarsdepartementet; Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)
- Regleringsbrev 2026 avseende Livsmedelsverket (Regeringen)
- Nationell plan för transportinfrastruktur (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)
- Ökad VA-beredskap (SOU 2024:82)
- Totalförsvaret 2025–2030 (Prop. 2024/25:FöU2)
- Nationell rådgivare för stärkt privat-offentlig samverkan i totalförsvaret (Dir. 2024:65)
- Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)
- Utredning Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)
- Utveckling av anvisningar för totalförsvaret – delredovisning av uppdraget Utvärdering av Handlingskraft (Myndigheten för totalförsvarsanalys)
- Utredningen om författningsberedskap inför framtida pandemier (SOU 2023:56)
- Nya cybersäkerhetslagen (2025:1506) och cybersäkerhetsförordningen (2025:1507)
- Cybersäkerhetspaket; förändringar i EU:s cybersäkerhetsakt och i NIS 2-direktivet (Försvarsdepartementet)
- Uppdrag att stödja forskning och innovation inom bioekonomi, livsmedel samt landsbygder och regional utveckling (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)
- Budgetpropositionen för 2026 (Prop. 2025/26:1)
- Safer Together: Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness: Report by Special Adviser Niinistö (EU-kommissionen)
- Innovations- och forskningsagenda för livsmedelssektorn 2023 (Sweden Food Arena)

**LIVSMEDELSFÖRETAGEN ÄR EN BRANSCH- OCH
ARBETSGIVARORGANISATION FÖR ALLA SOM TILLVERKAR
MAT OCH DRYCK I SVERIGE.**

LÄS MER PÅ LIVSMEDELSFÖRETAGEN.SE

LIVSMEDELSFÖRETAGEN